

**KLOKKEN  
LUIDEN**

# Salvator dreunt

De Salvator is de grootste en zwaarste klok van de Domtoren.

Hij luidt één keer per jaar 's ochtends vroeg. Met Pasen.

Het klokkenspel in de Domtoren telt dertien klokken. Samen wegen ze zo'n 32.000 kilo.

Sinds 1979 worden de Domklokken geluid door het Utrechts Klokkengilde, een vrijwilligersclub voortgekomen uit de scouting.

Grootste en zwaarste klok in Domtoren alleen te horen op eerste paasdag en bij historische gebeurtenissen

INEKE INKLAAR  
UTRECHT

Eerste paasdag dreunt de Salvator over Utrecht, vlak na zonsopgang. „Je staat dan in verbinding met de geschiedenis van de stad,” vertelt klokkengildeleider Noordermeer.

Vroeger luidde de Salvator bij grote historische gebeurtenissen.

„Die klok klonk onder andere ook bij de intocht van Karel V in 1540 en bij het vertrek van Napoleon in 1808.”

De grootste en zwaarste klok van de Domtoren wordt zondag 8 april geluid om de opstanding van Christus te herdenken.

Bij de paasjubel begint de Salvator met zijn sonore geluid dat je tot in je buik voelt. Daarna vallen acht andere

lichtere klokken van het geluid van de Domtoren bij.

Noordermeer werkt zich dan met 25 collega's van het Utrechts Klokkengilde in het zweet. Hij is vrijwilliger sinds 1998.

De Zuilenaar demonstreert het luiden van een kleine klok. Met heel zijn gewicht hangt hij in het touw, buigt door de knieën, veert op.

Pas na zeven keer 'halen'

komt het eerste geluid. „Bij de Salvator duurt het minstens acht seconden voor je iets hoort.”

Die klok wordt door twee vrijwilligers met twee touwen op gang gehouden. „Dat houdt je een minuut of vijf, zes vol. Dan ben je aan aflossing toe.”

De luidmeester - de dirigent - bepaalt wie welke klok 'doet'. Agnes, Salvator, Beningus - ze zijn de luiders allemaal even lief.

„Alleen toen mr. Van Vollehoven kwam meeluiden, bij de 500ste verjaardag van de Domklokken, was er even gedrang: wie mag met Pieter aan het touw?”

De overige klokken van de

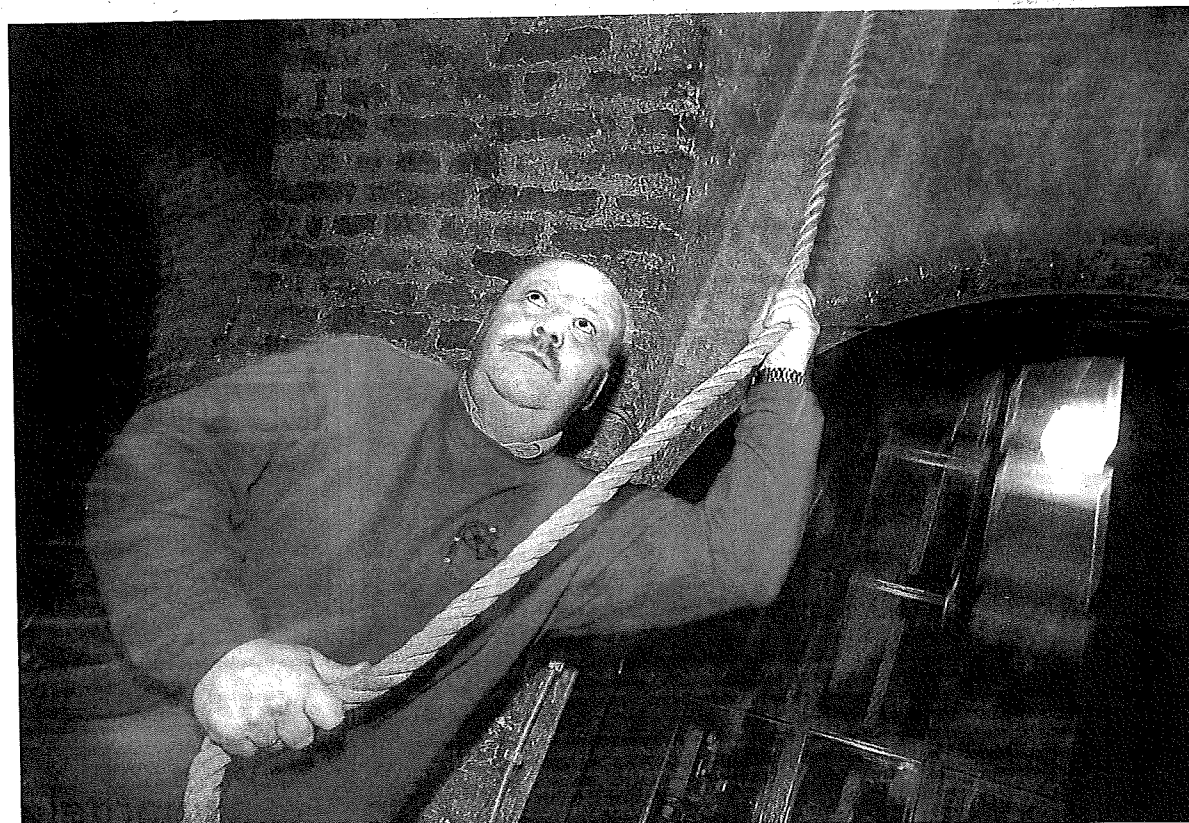
Domtoren worden jaarlijks zo'n 200 keer geluid, de Salvator galmt maar een enkele keer per jaar.

Dat komt, doordat het een rouwklok is die alleen op bijzondere momenten klinkt.

Toen het slecht ging met prins Claus, had het gilde een telefoonsneeuwbal. Zo was altijd iemand paraat om de Salvator te luiden.

Dat hoort een uur na de officiële bekendmaking van het overlijden door de minister-president te gebeuren.

„Het schijnt, dat burgemeester Brouwer toen de Salvator hoorde en tegen haar man zei 'Zet teletekst eens op, er is een belangrijke dode.'”



Vrijwilliger Noordermeer luidt op eerste paasdag met 25 anderen de klokken van de Domtoren. FOTO JEROEN STOOPS

## 'Weer terug uit Rome'

Als de klokken op eerste paasdag weer beieren, zijn ze terug uit Rome. Zo luidt het gezegde in rooms-katholieke kring. Dat komt, omdat ze volgens de traditie in de vastentijd van Witte Donderdag tot zondagochtend eerste paasdag, zwijgen. Dat hangt samen met het zogeheten Paastridium - de reeks kerkelijke dagen als opmaat naar Pasen. In deze periode draait het om het lijden, de dood en de verrijzenis van Christus.

Op Witte Donderdag wordt het Laatste Avondmaal van

Jezus en zijn apostelen herdacht.

Op Goede Vrijdag herdenken christenen de kruisiging en dood van Jezus op de heuvel Golgotha bij Jeruzalem.

Stille Zaterdag is de laatste dag van de lijdensweek voor het Paasfeest. Deze zaterdag herdenkt de tijd dat Christus dood in het graf lag.

Met Pasen herdenken christenen Jezus' verrijzenis of opstanding, dat hij lichamelijk uit de dood is opgestaan.

## De zwaarste van dertien

Maker van de Salvator is Geert van Wou, in de 16de eeuw een wereldberoemde klokkengieter te Kampen. In 1504 kreeg hij van het Domkapittel de opdracht een geluid te maken met twaalf klokken. Toen was dat bijzonder - de meeste kerktorens hadden drie tot vijf klokken. Later kwam er nog een bij, omdat de toonreeks niet klopte. Aangezien de klokken samen zo'n 32.000 kilo wogen, kwam er in de Domtoren een losstaande ophangconstructie - klokkenspel - om hem te

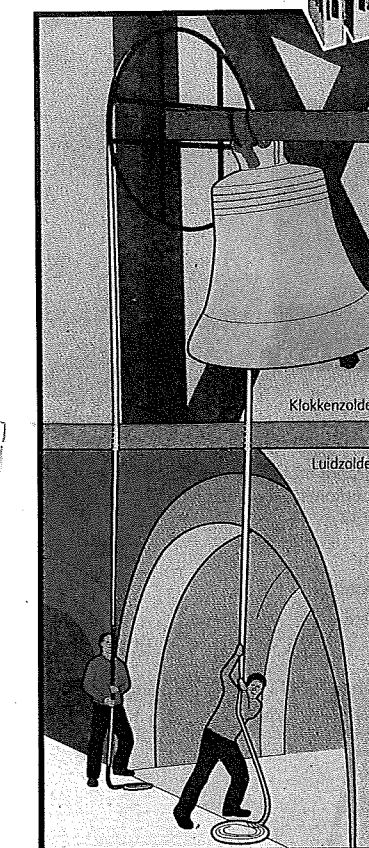
beschermen tegen trilling. November 1505 kwamen de twee grootste klokken, de Salvator en de Maria, af. Ruim anderhalve eeuw later, in 1662, werden de kleinste zeven klokken omgesmolten voor de Hemony-beiaard (het carillon) in de toren. Pas in 1982 was het geluid weer compleet. Op initiatief van het Utrechts Klokkengilde maakte klokkengieterij Eijsbouts replica's. „Dragen de middeleeuwse klokken beeltenissen van heiligen als Agnes of Johannes Baptist, de nieuwe klokken

dragen die van de heiligen van nu,” grinnikt klokkengildeleider Noordermeer. En wijst op de logo's van sponsors als DE en Hoek Loos. Luidklokken dienden vroeger om mensen naar de mis te roepen, om goed of slecht nieuws (brand) te melden, of om aan te geven wanneer de stadspoorten sloten. De Domtoren heeft nog een veertiende, losse klok. Vermoedelijk heeft die in een torentje op het middenschip gehangen. En werd geluid tijdens het Onze Vader en bij de doop.

# over Utrecht

## De Salvator

Eerste paasdag luiden 's ochtends negen van de dertien klokken van de Domtoren, inclusief de Salvator, de opstanding van Jezus in. De Salvator wordt bij hoge uitzondering geluid.



De luidmeester heeft de leiding over het luiden en zorgt voor een ordelijk verloop door het gebruik van gebaren.



Klok 8227 kilo  
Klepel 220 kilo  
Doorsnede 227 cm  
Hoogte 227 cm  
Slagtoon fis  
Gietjaar 1505

## Scouts handhaven traditie

Dat de klokken van de Domtoren nog steeds handmatig geluid worden, is te danken aan padvindders. Eeuwen lang luidden betaalde krachten de Domklokken. In de 19de eeuw niet meer zo vaak, omdat de toren in slechte staat verkeerde en het te riskant was. Na de grote restauratie van de toren (1900-1930) deed Openbare Werken van de gemeente de klokken klinken. In de jaren zestig kwam daar de klad in, tot de Utrechtse stadstimmerman Oldenhof het overnam, met padvindders. Toen hij in 1979 met pensioen ging, richtten enkele scouts het Utrechts Klokkengilde op. Overigens is geen echt scout, zoals in de Middeleeuwen, maar een club vrijwilligers met een ouderwetsige naam. Het UKG breidde later uit naar de

Jacobikerkerk, Geertkerk, Buurkerk, de kerk op fort Blauwkapel en de Gertrudiskerk in Rivierenwijk. De 58 vrijwilligers - 'van dorpsgeek tot notaris' - hebben 26 van de 116 klokken in Utrecht onder hun hoede. Wie mee wil doen met dit gilde, moet een jaar lang proefluiden. Is hij vol-

## Wat is het?

De Salvator is de grootste en zwaarste van Domklokken. Zijn naam, Salvator, betekent redder en verwijst naar Jezus Christus als redder van de mensheid. Op de klok staat een randschrift: *Ik doe de Tempel, de Marktplaats en de luchten dreunen, de vixige en onheilspellende duisternissen breng ik in beweging, als ook de koude brengen de winden.*

doende muzikaal en coöperatief volgens het college van luidmeesters, dan wordt hij gecertificeerd. Harm Jan de Kok is met 10 jaar de jongste klokkengildeleider. Als vierjarige ging hij al mee met zijn vader, de toren op, om te kijken als die luidde. „Hij droeg me toen de trappen op.” Vorig jaar vroeg hij voor zijn verjaardag het lidmaatschap van het Gilde. En kreeg het. Eerst draaide hij proef, op de oefenklok in de Egmondkapel. Sinds een half jaar luidt hij. Morgen doet hij ook mee. Harm Jan is korter en lichter dan de andere vrijwilligers. Dat compenseert hij door het touw helemaal naar beneden te halen. „Het is zwaar werk, maar erg leuk.” Zijn vrienden uit Alblasterdam vinden dat hij een gekke hobby heeft. „Gaat ie weer een beetje aan een touwtje lopen trekken”.